

Από τον Χριστό στα ψυχοφάρμακα - Του Πέτρου Δ. Δαμιανού

/ [Γνώμες](#)

Η απομάκρυνση του δυτικού κόσμου από τον χριστιανισμό δεν είναι ένα φαινόμενο στιγμιαίο ή μονοδιάστατο, αλλά αποτέλεσμα μακροχρόνιων κοινωνικών, τεχνολογικών και πολιτισμικών μεταβολών. Ένας από τους βαθύτερους λόγους αυτής της απομάκρυνσης μπορεί να εντοπιστεί στην αλλαγή του τρόπου ζωής των ανθρώπων, κυρίως μέσω της αστικοποίησης και της απομάκρυνσης από τις σκληρές πραγματικότητες της φύσης και της άμεσης ανθρώπινης συνύπαρξης. Οι γενιές που μεγάλωσαν σε πόλεις, για δεύτερη και τρίτη φορά, δεν χρειάστηκε να σφάξουν για να φάνε, να κουβαλήσουν νερό για να πιούν, να σπείρουν για να θερίσουν. Δεν ήρθαν αντιμέτωπες με την ωμή αδικία του συγχωριανού ή τη βία της φύσης. Αντιθέτως, έζησαν προστατευμένοι, μέσα σε θεσμούς και υποδομές που τους έμαθαν πως σχεδόν όλα είναι

δεδομένα. Η ζωή έγινε πιο προβλέψιμη, πιο άνετη, πιο αποστειρωμένη από το πραγματικό βάθος του πόνου και της ανάγκης.

- Πέτρος Δ. Δαμιανός, Δρ. Φιλοσοφίας – Διδακτικό Προσωπικό ΕΜΠ

Αυτό είχε ως αποτέλεσμα μια ηθική και υπαρξιακή μετατόπιση. Ο άνθρωπος άρχισε να αισθάνεται αυτάρκης, όχι γιατί πραγματικά ήταν, αλλά επειδή δεν αντιμετώπιζε καθημερινά τις σκληρές όψεις της ύπαρξης. Η τεχνολογία του προσέφερε την ψευδαίσθηση του ελέγχου και της ασφάλειας. Στους πολέμους δεν σφάζει πια τον άλλον πρόσωπο με πρόσωπο – τον σκοτώνει με σφαίρα, με βόμβα, με ντρον. Η απόσταση από την πράξη μειώνει την ηθική ένταση και τη βαθύτερη συνείδηση της ευθύνης. Όταν δεν αισθάνεσαι απειλή, όταν ο θάνατος και η αδικία είναι μακριά, η ανάγκη για Θεό εξασθενεί. Όχι επειδή έπαψε να υπάρχει, αλλά επειδή έπαψε να τον χρειάζεται ο άνθρωπος όπως παλιά.

Η ιστορία του δυτικού κόσμου τον τελευταίο ενάμισι αιώνα αποτυπώνει αυτή τη στροφή με ακρίβεια. Η βιομηχανική επανάσταση έφερε τους ανθρώπους από την ύπαιθρο στην πόλη και άλλαξε ριζικά τον τρόπο που αντιλαμβάνονται τον κόσμο, την επιβίωση και την κοινότητα. Αντί να προσεύχεται για βροχή, ο άνθρωπος στράφηκε στο εργοστάσιο, στο ημερομίσθιο, στο ρολόι. Ο Θεός αποσύρθηκε από το κέντρο του κόσμου και αντικαταστάθηκε από τη μηχανή, την επιστήμη και το χρήμα. Αργότερα, οι δύο παγκόσμιοι πόλεμοι συγκλόνισαν τη θρησκευτική συνείδηση του ανθρώπου. Η φρίκη του Άουσβιτς και της Χιροσίμα φάνηκε να αναιρεί τη λογική της πρόνοιας. Η ερώτηση «πού ήταν ο Θεός;» ηχούσε όλο και πιο συχνά σε στόματα που άλλοτε προσεύχονταν.

Μετά τον πόλεμο, η οικονομική ευημερία που ακολούθησε στις δυτικές χώρες ενίσχυσε την τάση αυτή. Η οικογένεια είχε σπίτι, αυτοκίνητο, τηλεόραση. Το φαγητό ήταν άφθονο, η υγειονομική περίθαλψη οργανωμένη, οι νόμοι προστατευτικοί. Η θρησκεία δεν χρειαζόταν πια ως πηγή ασφάλειας ή καθοδήγησης· έγινε έθιμο, παράδοση, κοινωνικό πλαίσιο – όχι όμως υπαρξιακή αναγκαιότητα. Η εκκοσμίκευση εδραιώθηκε, και η εκκλησία άρχισε να χάνει το κύρος της, όχι λόγω κάποιου θεολογικού σφάλματος, αλλά επειδή η ίδια η ζωή των ανθρώπων δεν την είχε πια ανάγκη με τον ίδιο τρόπο.

Στη σημερινή ψηφιακή εποχή, η τάση αυτή κορυφώθηκε. Ο άνθρωπος στρέφεται προς τον εαυτό του, προς την εικόνα του, προς την επιβεβαίωση που αναζητά στα κοινωνικά μέσα. Η έννοια της αμαρτίας αντικαταστάθηκε από την έννοια του «να είμαι ο εαυτός μου». Η αυτοβελτίωση πήρε τη θέση της μετάνοιας. Ο Θεός δεν

απορρίπτεται ρητά· απλώς θεωρείται περιττός. Και αυτό είναι ίσως η πιο λεπτή και επικίνδυνη μορφή πνευματικής πλάνης: να νομίζεις πως είσαι πλήρης, ενώ έχεις αποκοπεί από την Πηγή της ζωής.

Η απομάκρυνση του δυτικού κόσμου από τον χριστιανισμό, λοιπόν, δεν οφείλεται μόνο στην αμφισβήτηση των θρησκευτικών δογμάτων ή στην αποτυχία των εκκλησιών να ανταποκριθούν στις σύγχρονες προκλήσεις. Οφείλεται κυρίως σε μια βαθιά αλλαγή στον τρόπο που βιώνεται η ζωή. Όταν ο άνθρωπος σταματά να πονά, να φοβάται, να υπομένει, σταματά και να ελπίζει. Και χωρίς ελπίδα, η πίστη γίνεται πολυτέλεια. Ίσως, λοιπόν, ο σύγχρονος άνθρωπος δεν απομακρύνθηκε από τον Χριστό επειδή Τον ξεπέρασε, αλλά επειδή ξέχασε ότι τον χρειάζεται.

Όμως, όσο και αν ο άνθρωπος κατάφερε, μέσα από την αστική του εξέλιξη, να εξασφαλίσει την επιβίωση και να απομακρυνθεί από την αγριότητα της φύσης και του πλησίον, δεν κατάφερε να ξεπεράσει το υπαρξιακό βάρος της ίδιας του της θνητότητας. Η τεχνολογία του έλυσε το πρόβλημα της πείνας, όχι όμως και τον τρόπο του τέλους. Η ασφάλεια των τοίχων του διαμερίσματος δεν τον προστάτεψε από την εσωτερική μοναξιά που γεννά η αυτάρκεια. Όταν δεν έχεις ανάγκη κανέναν, σιγά σιγά δεν αντέχεις ούτε τον εαυτό σου.

Σε αυτά τα δύο θεμελιώδη προβλήματα —τη θνητότητα και την απομόνωση— ο χριστιανισμός έδινε απαντήσεις καθαρές: την υπόσχεση της αιώνιας ζωής και την προτροπή για αγάπη προς τον άλλον, όχι ως συναλλαγή αλλά ως υπαρξιακή έξοδο από τον εαυτό. Με την απομάκρυνση από τον χριστιανισμό, ο δυτικός άνθρωπος ακύρωσε αυτές τις δύο θεραπείες. Και στη θέση τους έμεινε γυμνός, απέναντι στον χρόνο και την εσωτερική ερημία. Η ψυχολογία προσπάθησε να αναλάβει εκεί που σταμάτησε η θεολογία, αλλά χωρίς ελπίδα και χωρίς Θεό, ακόμα κι αυτή κατέληξε σε χημικά υποκατάστατα της πίστης — στα ψυχοφάρμακα.

Έτσι, ο δυτικός άνθρωπος, μέσα από μια ζωή φτιαγμένη πάνω σε διευκολύνσεις, πάνω στην εκμετάλλευση μακρινών άλλων, των υποτελών της αποικιοκρατίας ή των αφανών θυμάτων του παγκόσμιου συστήματος, έχασε τελικά εκείνο που υποσχέθηκε να προστατεύσει: την ίδια του την ανθρωπινότητα. Δεν έγινε ελεύθερος· έγινε μόνος. Δεν έγινε αθάνατος· έγινε ανήμπορος μπροστά στον θάνατο. Και ίσως, στο τέλος, δεν απομακρύνθηκε απλώς από τον Θεό — αλλά και από τον ίδιο τον εαυτό του.

Πηγή: pemptousia.gr